

8. Холковська І.Л. Особливості соціокультурного освітнього простору як чинника формування соціальної компетентності студентів / І.Л. Холковська, О. С. Московчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наук. пр. - Випуск 52. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. – С. 405-409.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Каплінський В. В.

Розглядаються організаційно-педагогічні умови професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки.

Ключові слова: загальнопедагогічна підготовка, професійне становлення вчителя, педагогічні відеофрагменти, аналіз педагогічних ситуацій.

ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL ESTABLISHMENT OF A FUTURE TEACHER IN THE PROCESS OF GENERAL-PEDAGOGICAL TRAINING

Kaplinsky V.

The organizational and pedagogical conditions of professional formation of the future teacher in the process of general pedagogical preparation are considered.

Keywords: pedagogical preparation, teacher's professional development, pedagogical video fragments, analysis of pedagogical situations.

Підвищення ефективності професійного становлення студентів педагогічних закладів вищої освіти залежить від визначення і реалізації оптимальних організаційно-педагогічних умов. В процесі дослідження цієї проблеми нами виокремлено і обґрунтовано умови, що відображають основні аспекти особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя-професіонала.

Перша умова пов'язана з формуванням мотиваційної основи професійного становлення і приведенням цього процесу в дію шляхом налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «викладач – студент». За результатами наукового пошуку з'ясовано, що суб'єкт-суб'єктні відносини передбачають наявність емоційно-психологічного простору, що забезпечує комфортне спілкування та створює умови для прояву емоційного благополуччя учасників взаємодії, ціннісно-нормативну єдність, котра веде до зближення викладача і студента та проявляється в демократичності їхніх дій у цілепокладанні, виборі шляхів реалізації поставлених цілей. Виявлено, що найбільш продуктивною в межах дослідження є діалогічна стратегія взаємодії, побудована на взаємному контакті, виникненню і зміцненню якого сприяє сукупність відповідних чинників: прихильність та доброзичливе ставлення до студентів; прагнення зрозуміти студентів (їхній внутрішній світ, інтереси, потреби, позицію, індивідуальні особливості); прояв уваги та турботи (допомога, педагогічна підтримка та педагогічний супровід

майбутнього вчителя в процесі його професійного становлення); довіра та щирість у взаємостосунках і відсутність подвійних стандартів поведінки.

Другою умовою є формування когнітивного фундаменту професіоналізму на основі інтегрування теоретичної та практичної складових загальнопедагогічної підготовки, зокрема шляхом залучення студентів до аналізу педагогічних відеофрагментів, які, відображаючи реалії шкільного життя, переконують в необхідності та практичній цінності теоретичних знань і сприяють формуванню досвіду професійно-педагогічної діяльності. З цією метою розроблено 4 посібники, практична складова яких (електронний компонент) містить тематичні професійно-педагогічні відеоситуації, що застосовуються під час занять, самостійної роботи, конкурсів педагогічної майстерності, екзаменів і державної атестації. Виявлено, що технологія їх використання ламає в студентів усталені стереотипи про професію педагога, висвітлюючи її привабливі сторони; наочно демонструє сучасні дієві способи педагогічної взаємодії з учнями, створюючи сприятливі умови для внутрішньо мотивованого вивчення педагогіки. З'ясовано, що відеофрагменти, впливаючи на мотиваційно-ціннісну сферу, сприяють переходу змісту педагогічних дисциплін у внутрішній план особистості, викликаючи післядого і стаючи керівництвом успішної самостійної практичної діяльності. Це забезпечує результативність інтегрування теоретичної і практичної складових загальнопедагогічної підготовки, а відтак і професійного становлення майбутнього вчителя в цілому.

Оскільки професійне становлення передбачає оволодіння досвідом пошуково-творчої діяльності, третя умова відображає збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя шляхом розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій. Її технологічне забезпечення, зокрема, пов'язано з використанням підготовленого в межах дослідження навчального посібника «100 складних ситуацій на уроках і поза уроками: шукаємо рішення» з пропонуваними для аналізу та розв'язання різноманітними педагогічними ситуаціями: з готовими варіантами розв'язання, які потребують критичного осмислення та оцінки з огляду на відповідність чи невідповідність обставинам; із завданням спрогнозувати наслідки запропонованих варіантів і доповнити їх власними міркуваннями; ситуації, продовження яких (оптимальні варіанти розв'язання) подаються в кінці збірника, і студент звертається до них після власних спроб передбачити розвиток подій та порівнює свої прогнози з реальними рішеннями; незакінчені ситуації, що пропонують самостійно змодельовати власні варіанти подальшої поведінки; ситуації з конкретними завданнями до кожної, спрямованими на реалізацію творчого потенціалу студента; з конструюванням творчих моделей самопрезентації вчителя при першому знайомстві з учнями; ситуації, що поєднують кілька проблем і вимагають особливої уваги до змісту подій та ін. Таким чином, розв'язуючи їх, майбутній педагог поступово оволодіває досвідом творчої діяльності.

На основі узагальнення підходів поетапного аналізу проблемно-педагогічної ситуації розроблено власну технологію її розв'язання, за якою досягнення очікуваного результату передбачає осмислення і усвідомлення проблеми, цілепокладання, актуалізацію педагогічних знань як теоретичних позицій для розв'язання ситуації; вибір оптимального способу впливу на

ситуацію; проектування зворотної реакції та подальшого розвитку подій; реалізацію оптимального способу впливу та його комунікативне забезпечення.

Професійне становлення майбутніх учителів не обмежується лише аудиторними заняттями, тому четверта умова віддзеркалює авторський досвід реалізації освітньо-виховних і розвивальних можливостей позанавчальної роботи з педагогічних дисциплін. Зокрема це конкурси педагогічної майстерності, під час яких студенти мають можливість позиціонувати себе як педагога, презентувати свої творчі задуми та одержати професійну оцінку їх якості членами журі. Конкурсні завдання охоплюють головні аспекти професійної діяльності вчителя: майстерність організації навчальної діяльності, майстерність виховного впливу, майстерність володіння усним словом, майстерність розв'язання проблемної педагогічної ситуації, майстерність володіння собою. До виконання завдань певним чином залучається більшість студентів, оскільки міні-конкурси педмайстерності спочатку проводяться в усіх академічних групах.

Науково-педагогічний супровід становлення майбутнього вчителя базується на співтворчості викладачів і студентів. Цінним є моделювання і апробація індивідуальних творчих дидактичних і виховних проєктів, які готуються під керівництвом викладачів. Апробація проєктів, виступи з науковими повідомленнями з проблем удосконалення професійної майстерності сприяють творчій самореалізації, мотивують студентів до саморозвитку, розвивають творчі здібності і педагогічне мислення, включають у самостійний педагогічний пошук.

Виявлено і зреалізовано розвивальні можливості студентського театру «Педагог» у системі професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя, робота якого зосереджена на постановці вистав, композицій, створенні мотиваційних відеороликів про визначних педагогів та інсценізації фрагментів їх педагогічної спадщини (спектакль про польського педагога Януша Корчака «Як любити дітей», «Секрети педагогіки А. Макаренка», «Таємниці педагогіки Г. Песталоцці тощо»). З'ясовано, що залучення студентів до такої діяльності сприяє розкриттю їхніх потенційних можливостей, формує комунікативні вміння, розвиває творчі здібності, педагогічну майстерність та особистісні якості, сприяє набуттю досвіду, який може бути використаний в організації театральної діяльності учнів.

Отже, використання освітньо-виховного потенціалу поза аудиторної роботи, різноманітність її форм, спрямованих на співтворчість студентів з викладачами, у комплексі з реалізацією інших педагогічних умов та їх технологічного забезпечення сприяє системному характеру професійного становлення майбутнього вчителя.

Обґрунтовано, що становлення майбутнього вчителя буде успішним, коли супроводжуватиметься професійно-особистісним самовдосконаленням, завдяки якому особистість стає активним суб'єктом свого творення, тому питання особистісно-професійного самовиховання студентів є однією з умов розробленої системи. Вивчення педагогічних дисциплін має дати поштовх до активно-перетворюючої діяльності, що починається з самооцінки, постановки чітких цілей та складання програми професійного самовдосконалення. З'ясовано, що продуктивними шляхами та засобами

реалізації цієї умови є: знайомство з творчістю відомих педагогів, з новинками педагогічної літератури, сучасними інтернет-ресурсами, зустрічі з вчителями, вивчення педагогічного досвіду з метою пошуку власного ідеалу вчителя; аналіз програм самовиховання видатних педагогів, діячів науки і культури; вироблення власного кодексу принципів і правил, які визначають успішність цього процесу; індивідуальне проектування (план-мінімум «Крок уперед» з обов'язковим аналізом виконаного і план-максимум «Перспективні кроки»); психолого-педагогічне діагностування, що дозволяє студенту дізнатися про власну ресурсну базу і спрямувати її на результат; оволодіння методами та прийомами самовиховання (саморегуляція, самопереконавання, самонаказ, самосхвалення, самоконтроль, самозаохочення, самокритика тощо). Результати дослідження свідчать, що завдяки самовихованню майбутній педагог зможе визначити свій власний шлях професійного вдосконалення, поступово здійснюючи перехід на більш високий його рівень.

Література

1. Акімова О. В., Каплінський В. В., Хамська Н. Б. Методичні рекомендації до комплексного екзамену для студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2015. – 49 с.
2. Гуревич Р. С., Каплінський В. В. Лекторська майстерність викладача вищої школи як важлива умова успішності викладацької діяльності. Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів: мат. наук.-практ. конф. – Х.: НТУ «ХПІ», 2017. – С.13 – 17.
3. Каплінський В. В. Загальнопедагогічна компетентність учителя: особливості, складники, шляхи формування: монографія. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 154 с.
4. Каплінський В. В. Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика: монографія. – Вінниця: «Твори», 2018. – 492 с.
5. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя: монографія / Акімова О. В., Галузяк В. М. та ін. – Вінниця: «Твори», 2018. – 340с.
6. Lazarenko N. I., Kaplinski V. V. Higher Education in Ukraine: Ensuring the Quality of Education. International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences. – Kielce, 2016. – P. 98 – 101.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЧИТАННЯ НОТ З АРКУША В ПРОЦЕСІ САМОПІДГОТОВКИ З ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА (БАЯНА, АКОРДЕОНА)

Кочірі Н.

У статті розглядаються методичні особливості організації самопідготовки студента до гри на музичному інструменті (баяні, акордеоні)

Ключові слова: самопідготовка, студент, читання нот з аркуша